

Особа-5 взяв у власника Особи-10 мобільний телефон марки «Нокія 5130 Експрес Мюзік», і втік від його власника. Через деякий час він проник через двері, вирвавши скоби для навісного замка, до кімнати гуртожитку, де проживав Особа-11, і вчинив крадіжку його власних речей. Наступний епізод протиправної діяльності Особа-5 вчинив разом з Особою-9 та Особою-8 на незнайомого їм Особу-12. Вони підбігли до нього на вулиці, Особа-5 ударив потерпілого кулаком по голові, від чого той впав, після чого всі разом почали бити Особу-12 по всіх частинах тіла, і відібрали його власні речі (гроші, мобільний телефон). Наступного дня Особа-5 підійшов на вулиці до раніше незнайомої Особи-13, наніс їй удар кулаком по голові, від чого потерпіла впала, після чого з метою подолання опору, завдав їй одного удару кулаком в голову і забрав жіночу сумочку, в якій були гроші, мобільний телефон, банківська картка та інше. Аналогічним чином Особа-5 вчинив ще 2 напади на потерпілих Особу-15 та Особу-16.

В результаті вказаних нападів, вчинених протягом 2-х тижнів, потерпілим, а їх виявилось 6 осіб, було заподіяно легкі тілесні ушкодження з короточасним розладом здоров'я та майнова шкода в розмірі від 95 до 5008 грн. В усіх випадках Особа-5, який діяв або одноособово, або в групі з Особою-8 та Особою-9, вчинили 6 розбійних нападів із застосуванням фізичного насильства, небезпечного для життя та здоров'я потерпілих осіб. Переважно це був вечірній час, – а це темний час доби, і будь-який із потерпілих внаслідок нанесених ударів по голові міг отримати і більш тяжкі ушкодження, якби своєчасно не була надана медична допомога, викликана випадковими перехожими.

Таким чином, небезпечність розбою підтверджується не лише описом диспозиції як складного (складеного) злочину, що при вчиненні якого винна особа посягає одночасно на декілька об'єктів кримінально-правової охорони, а й матеріалами судової практики.

Проведене нами вивчення матеріалів судових вироків та науково-монографічної літератури свідчить, що розбій – найбільш небезпечний злочин із корисливих злочинів проти власності. На наш погляд, розбій в сучасних умовах життя українського суспільства становить досить високу суспільну небезпеку, і потребує більшої уваги з боку правоохоронних органів в частині його правильної кваліфікації та запобігання.

Останні роки дуже часто розбої вчиняються з використанням вогнепальної та холодної зброї, незаконний обіг яких на цей час в країні дуже поширений. Незаконний обіг зброї включає в себе кримінальний обіг зброї, тобто порушення правил законного обігу зброї, що призводять до виходу її з під контролю і втягнення у кримінальну сферу.

Ми вважаємо, що правоохоронні органи і органи поліції в першу чергу, повинні більше уваги приділяти налагодженню зруйнованої системи профілактики злочинів, щоб зменшити кількість таких небезпечних злочинних проявів і забезпечити населенню країни безпечні умови проживання в державі, яка намагається приєднатися до європейської спільноти держав і побудувати реально демократичну, правову державу.

Кінаш Ярослав Андрійович,

студент юридичного факультету Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

Шиян Анатолій Григорович,

старший викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРО ПРАВО СТОРОНИ ЗАХИСТУ НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Однією з важливих засад кримінального провадження є змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведеності перед судом їх переконливості.

Так, відповідно до ч. 1, 2 ст. 22 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод

і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом [1].

Для забезпечення повноцінного захисту підозрюваного в кримінальному процесі захиснику необхідно ознайомитися з усіма доказами, наявними у матеріалах кримінального провадження, для побудови лінії захисту підзахисного та їх спростування [3, 91]. Аналіз відповідних положень КПК України, якими регулюється процесуальний порядок відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні, вказує на деякі проблемні питання, з якими стикається сторона захисту і які перешкоджають їй належним чином захищати права та законні інтереси підозрюваного.

Відповідно до ст. 221 КПК сторона захисту має право на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. За наявності відповідного клопотання слідчий, прокурор зобов'язаний надати їй матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню.

Реалії досудового розслідування свідчать, що слідчий, прокурор досить часто ігнорують ці клопотання такими способами: 1) або відмовляють стороні захисту у наданні їй доступу для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення; 2) або надають лише мінімум документів, посилаючись на те, що зазначена стаття КПК не містить конкретного переліку того, що саме має бути надано. Така позиція слідства грубо порушує й обмежує права та можливості сторони захисту, а доводи, що норма КПК вказує на перелік лише того, які матеріали можуть не надаватися сторонам для ознайомлення, – не знаходять розуміння у правоохоронців [2, 132]. Спроби ж сторони захисту оскаржити це рішення є процедурно тривалими і не завжди досягають позитивного результату. Отже, ми бачимо, що така відмова є виключно оціночним поняттям, бо вирішується на розсуд сторони обвинувачення. За таку відмову не передбачено жодної відповідальності слідчого або прокурора, тому це дає змогу їм зловживати даним правом.

Згідно зі ст. 290 КПК, визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання.

Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді. Надання доступу до матеріалів включає в себе можливість робити копії або відображення матеріалів (частини 1-4 ст. 290 КПК).

Як засвідчує практика, на цьому етапі досудового розслідування в сторони захисту також нерідко виникають проблеми, які стають перешкодою для належного захисту прав та законних інтересів підозрюваного.

Так, згідно з ч. 10 ст. 290 КПК у разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням слідчого або прокурора з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона захисту вважається такою, що реалізувала своє право на доступ до матеріалів.

З цього нормативно-правового положення випливає, що факт „зволікання” спочатку визначається слідчим або прокурором, а потім він остаточно закріплюється в ухвалі слідчого судді. При цьому не можна не бачити, що факт „зволікання” є оціночною і суб'єктивною категорією, оскільки якихось чітких і конкретних критеріїв щодо нього кримінальний процесуальний закон не встановлює. Не звертаючи особливої уваги на об'єктивні обставини, які перешкоджають своєчасному і належному ознайомленні стороною захисту з матеріалами досудового розслідування: їх обсяг

і складність, зайнятість захисника в інших кримінальних провадженнях тощо, слідчий суддя практично завжди клопотання сторони обвинувачення задовольняє.

В результаті прийняття слідчим суддею подібних рішень сторона захисту позбавляється реальних можливостей для належного ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції. Що стосується реалізації такого права в суді першої інстанції, то можна зазначити, що і на цьому етапі кримінального судочинства спостерігаються подібні проблеми, які, насамперед, викликані законодавчою заборобою (ч. 4 ст. 291 КПК) надання суду матеріалів досудового розслідування до початку судового розгляду. На наш погляд, ці проблеми також повинні стати предметом відповідного наукового дослідження.

Отже, належне забезпечення доступу стороні захисту до матеріалів досудового розслідування є вкрай важливим питанням всього кримінального провадження, адже такий доступ дає їй змогу якісно будувати лінію захисту для підозрюваного та обвинуваченого. Визначені нами проблеми в реалізації права на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування потребують більш детального вивчення, а також вирішення на законодавчому рівні. Адже це дало б можливість для більш якісного та збалансованого забезпечення дії засади змагальності в кримінальному провадженні.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 16 берез. 2018 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2018. – 408 с.
2. Лук'янець О.О. Особливості процесу надання матеріалів досудового розслідування для ознайомлення сторонам кримінального провадження до його завершення // Вісник Академії адвокатури України. – 2015. – № 2. – С. 132-137.
3. Фомин М.А. Сторона защиты в уголовном процессе (досудебное производство) / М.А. Фомин. – М.: Юрлитинформ, 2004. – 236 с.

Кравченко Анна Віталіївна

курсант 4-го курсу
факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування

Науковий керівник:

Плетенець Віктор Миколайович

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та
психіатрії факультету підготовки фахівців для
підрозділів слідства Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ГРУПАМИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Тенденція щодо вчинення злочинів неповнолітніми останнім часом значно зросла в різних регіонах країни. Це свідчить про те, що підлітки не можуть пристосуватися до соціального середовища в якому вони зростають та перебувають. Рівень злочинності в країні росте з кожним днем, а такий прошарок населення відповідно до вікових категорії як підлітки є найвразливішими та досить швидко підпадають під вплив як негативних чинників, які є в середовищі в якому вони перебувають так і осіб, які пов'язані з кримінальним минулим і намагаються нав'язати їм свої поняття, як корисні.

Тому це питання наразі досить актуальне і досліджується багатьма науковцями. Так наприклад своїх зусиль до розгляду даної тематики приділили багато вчених, таких як: Ю. А. Абросімова, В. С. Афанасьєв, О. М. Бандурка, В. В. Василевич, Д. Л. Виговський, В. В. Голіна, О. М. Джужа, Н. П. Дубініна, В. І. Женунтій, Р. І. Ісаков, Т. Л. Кальченко, І. І. Карпець, О. Г. Колб, І. С. Кон, С. М. Корецький, М. М. Корчовий, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецова, І. І. Лановенко, П. П. Михайленко, А. Й. Міллер, Г. М. Мінковський, Г. В. Осипов, Т. Г. Перепелиця, Г. О. Поно-